

Alusta alkaen 74

Koko loppu Raamattu

Edellä olemme kuulleet, kuinka israelilaiset olivat muuttaneet nälkäpakolaisiksi Egyptiin. Tämä oli seurausta Jumalan Abrahamin kanssa solmimasta liitosta, jonka mukaan Aabrahamin jälkeläiset tulisivat olemaan siunaukseksi kaikille maan kansoille. Se alkoi toteutua myös egyptiläisissä, kun Jumala israelilaisen Joosefin kautta piti kansan hengissä nälkävuosien koettelemuksissa.

Egypti, orjuuden pesä

Aikanaan kuitenkin Joosef kuoli. Ja Egyptiin tuli

. . . uusi kuningas, joka ei Joosefista mitään tiennyt. Tämä sanoi kansallensa: ”Katso, israelilaisten kansa on suurempi ja väkevämpi kuin me. Tulkaa, menetelkäämme siis viisaasti heitä kohtaan, että he eivät lisääntyisi eivätkä, jos sota syttyisi, liittyisi hekin vihollisiimme ja sotisi meitä vastaan ja lähtisi maasta pois.” (2 Moos 1:8-10)

Egyptiläiset pakottivat israelilaiset raskaaseen orjatyöhön, rakentamaan faraolle Piitomin ja Ramseksen kaupungit. Kun sekään ei riittänyt lannistamaan israelilaisia, farao käski tappaa kaikki israelilaisten poikalapset. Kuitenkin ainakin yksi säästyi, kun eräs äiti pani vastasyntyneen poikavauvansa kaislakoriin. Faraon tytär löysi lapsen Niilistä ja antoi hänelle nimen Mooses.

Mooses, vitsaukset, Kaislameren ihme

Mooses kasvoi faraon hovissa, mutta aikuisena hän tuli tietoiseksi israelilaisista sukujuuristaan, joiden takia hän joutui tappeluun, tuli tappaneeksi egyptiläisen miehen ja pakeni Midianin maahan. Siellä Herra Jumala ilmestyi hänelle palavassa pensaassa ja ilmaisi hänelle nimensä *Jahve*.

Ja Herra sanoi: ”Minä olen nähnyt kansani kurjuuden Egyptissä ja kuullut heidän huutonsa sortajainsa tähden; niin, minä tiedän heidän tuskansa.

Sentähden minä olen astunut alas vapauttamaan heidät egyptiläisten kädestä ja johdattamaan heidät siitä maasta hyvään ja tilavaan maahan, maahan, joka vuotaa maitoa ja mettä, sinne, missä kanaanilaiset, heetiläiset, amorilaiset, perissiläiset, hivviläiset ja jebusilaiset asuvat.

Ja nyt on israelilaisten huuto tullut minun kuuluviini, ja minä olen myös nähnyt sen sorron, jolla egyptiläiset heitä sortavat.

Niin mene nyt, minä lähetän sinut faraon tykö, ja vie minun kansani, israelilaiset, pois Egyptistä.” (2 Moos 3:7-10)

Mooses totteli, tosin epäröiden. Farao ei kuitenkaan vapaaehtoisesti sallinut israelilaisten lähteä. Siksi Herra toteutti Mooseksen kautta Egyptissä 10 kauheaa vitsausta: Niilin vesi muuttui vereksi, sammakot, sääsket, paarmat, karjarutto, paiseet, rakeet, heinäsiikat, pimeys ja lopulta Egyptin esikoisten kuolema. Israelin esikoiset säästyivät vitsauksilta, myös viimeiseltä, sillä Herra oli käskennyt israelilaisten viettää pääsiäisjuhlaa ja sivellä paistina syötävän uhrikaritsan verellä kotiansa ovien pihtipielet. Niin kuoleman enkeli tiesi kulkea israelilaisten kotien ohi.

Israelilaiset lähtivät viimeisen vitsauksen jälkeisenä aamuna Egyptistä Mooseksen ja Herran enkelin johdolla. He suuntasivat suoraan kohti Kanaanin maata, jonka Herra oli luvannut antaa heille omaksi. Kaislameren rannalla faraon sotavaunuarmeija kuitenkin saavutti heidät. Israelin kansan täydellinen tuho näytti varmalta, mutta Herra käski Moosesta ojentamaan sauvansa kohti merta.

Silloin meren vesi väistyi ja siihen aukeni kuiva maa, jota myöten israelilaiset kävelivät kuivin jaloin meren toiselle puolelle. Kun Egyptin sotajoukko yritti samaa, Herra palautti vedet entiselle paikalleen ja koko joukko hukkui mereen.

Silloin israelilaiset veisasivat Jumalalleen seuraavan virren:

"Minä veisaan Herralle, sillä hän on ylen korkea; hevoset ja miehet hän mereen syöksi. Herra on minun väkevyyteni ja ylistysvirteni, ja hänestä tuli minulle pelastus. Hän on minun Jumalani, ja minä ylistän häntä, hän on minun isäni Jumala, ja minä kunnioitan häntä. Herra on sotasankari, Herra on hänen nimensä. Faraon vaunut ja hänen sotajoukkonsa hän suisti mereen, hänen valitut vaunusoturinsa hukkuivat Kaislamereen. Syvyys peitti heidät; he vajosivat pohjaan niinkuin kivi. Sinun oikea kätesi, Herra, sinä voimassa jalo, sinun oikea kätesi, Herra, murskaa vihollisen. Valtasuuruudessasi sinä kukistat vastustajasi. Sinä päästät vihasi valloilleen, ja se kuluttaa heidät niinkuin korret. Ja sinun vihasi puhalluksesta kasaantuivat vedet, laineet seisahtuivat roukkioiksi, syvyyden aallot hyytyivät keskelle merta. Vihollinen sanoi: 'Minä ajan takaa, minä saavutan heidät, minä jaan saaliin ja tyydytän heissä kostonhimoni; minä paljastan miekkani, minun käteni hävittää heidät'. Sinun tuulesi puhalsi, ja meri peitti heidät; he opposivat valtavesiin niinkuin lyijy. Herra, kuka on sinun vertaisesi jumalien joukossa! Kuka on sinun vertaisesi, sinä pyhydessä jalo; sinä ylistettävissä teoissa peljättävä, sinä ihmeitten tekijä! Sinä ojensit oikean kätesi, maa nielaisi heidät. Mutta armossasi sinä johdatit lunastamaasi kansaa, sinä veit sen voimallasi pyhään asuntoosi. (2 Moos 15:1-13)

(Timo Veijolan mukaan edellinen kohta on ehkä Raamatun vanhimpia)

10 käskyn laki

Herran enkeli johdatti Israelin kansan Siinain vuoren juurelle. He näkivät, kuinka vuoren huippu peittyi pilveen ja alkoi jylistä ja salamoida ja kuului pasuunan ääni. Herra kutsui Mooseksen luokseen vuoren huipulle ja antoi hänelle siellä kaksi kivitaulua, joihin oli hakattu 10 käskyn laki.

Kansa kuitenkin rikkoi lain heti paikalla ja teki itselleen kultaisen vasikan jumalukseen, vastoin Jumalan nimenomaista ja ensimmäistä käskyä. Muutenkin kansa niskoitteli Herraa vastaan. Lopulta Herra suuttui ja määräsi kansan vaeltamaan erämaassa ympäriinsä 40 vuotta. Vasta seuraavan sukupolven hän johdatti Mooseksen seuraajan, Joosuan, johdolla Jordan-joen yli Luvattuun maahan.

Luvattu maa

Israelin heimot valloittivat Herran avulla Kanaanin maan itselleen sen aiemmilta omistajilta, kanaanilaisilta. Jotkin Raamatun kirjat antavat ymmärtää, että se kävi hyvin nopeasti, toisten kohtien perusteella se kesti kauan ja tapahtui monessa vaiheessa.

Elämä Luvatussa maassa ei kuitenkaan sujunut Herran toivomalla tavalla. Tuomarien kirjassa kerrotaan, kuinka israelilaiset sortuivat palvelemaan muita jumalia. Silloin Herra antoi heidät naapurikansojen valtaan. Muutaman kymmenen vuoden kuluttua kansa kuitenkin aina alkoi huutaa Herraa avuksi sortajiensa ahdistamana. Silloin Herra nosti kansasta esiin ”tuomareiksi” kutsuttuja kansanjohtajia, joitten johtamina vainoojat kukistettiin ja Herran palveleminen voimistui. Mutta pian sama kaava toistui: luopumus, rangaistus, katumus, vapauttajan (”tuomarin”) ilmaantuminen, ilo.

Eräs vinhoimmista tuomareista oli nimeltään Simson. Kerran hän sai Herralta niin valtavat voimat, että filistealaisille kävi näin huonosti:

Ja hän huomasi tuoreen aasinleukaluun, ojensi kätensä, otti sen ja löi sillä kuoliaaksi tuhat miestä. Ja Simson sanoi: "Aasinleukaluulla minä löin heitä läjään, löin kahteen, aasinleukaluulla löin heitä tuhannen miestä". Sen sanottuaan hän heitti leukaluun kädestänsä. Niin sen paikan nimeksi tuli Raamat-Lehi. (Tuom 15:15-16)

Daavid, Herran voitelema kuningas

Tuomarien aika päättyi siihen, että Israelin kansa alkoi pyytää Jumalalta itselleen kuningasta. Joittenkin Raamatun kohtien mukaan tämä oli Jumalan mielestä hyvä asia, toisten mukaan huono. Joka tapauksessa Herra antoi profeettansa Samuelin voidella kuninkaaksi Saul-nimisen miehen. Aluksi Saul oli hyvä kuningas, joka voitti Herran ja Samuelin avulla Israelin viholliset. Hän ei kuitenkaan totellut Herraa tarkasti, siksi Herra hylkäsi hänet ja valitsi hänen tilalleen Daavidin Israelin kuninkaaksi. Herra lupasi, että Daavidin kuninkuus olisi ikuinen ja periytyisi hänen pojilleen.

Daavidkaan ei ollut mikään esimerkillinen mies. Hän ryösti Uuria –nimisen palkkasoturin kauniin vaimon itselleen ja tapatti Uurian. Kun Herran profeetta julisti hänelle Herran tuomion tästä rikoksesta, Daavid katui. Hän kirjoitti tapahtuman johdosta psalmin 51. Se alkaa näin:

Jumala, ole minulle armollinen hyvyytesi tähden; pyyhi pois minun syntini suuren laupeutesi tähden. Pese minut puhtaaksi rikoksestani, puhdista minut synnistäni. Sillä minä tunnen rikokseni, ja minun syntini on aina minun edessäni. Sinua ainoata vastaan minä olen syntiä tehnyt, tehnyt sitä, mikä on paha sinun silmissäsi; mutta sinä olet oikea puheessasi ja puhdas tuomitessasi. Katso, minä olen synnissä syntynyt, ja äitini on minut synnissä siittänyt. Katso, totuutta sinä tahdot salatuimpaan saakka, ja sisimmässäni sinä ilmoitat minulle viisauden. Puhdista minut isopilla, että minä puhdistuisin, pese minut, että minä lunta valkeammaksi tulisin. Anna minun kuulla iloa ja riemua, että ihastuisivat ne luut, jotka särkenyt olet. Peitä kasvosi näkemästä minun syntejäni, pyyhi pois kaikki minun pahat tekoni. Jumala, luo minuun puhdas sydän ja anna minulle uusi, vahva henki. Älä heitä minua pois kasvojesi edestä, äläkä ota minulta pois Pyhää Henkeäsi. (Ps 51:3-13)

Jumala antoi hänelle heti anteeksi.

Daavid kirjoitti monia muitakin psalmeja. Ne, kuten muutkin Psalmien kirjaan kootut laulut ovat mallirukouksia, joita voi rukoilla omina rukouksina Jumalalle. Ne antavat henkeemme ja suhumme sanoituksen sille, mitä Jumalan kasvojen edessä oleva ihminen kokee sisäisessä elämässään.

Daavidin pojan, Salomonin, aikana kuningaskunta oli mahtavimmillaan. Salomon rakensi Herran käskystä upean temppelin. Herra oli luvannut, että "hänen nimensä asuisi siellä" ja että hän kuulisi, kun israelilaiset rukoilisivat kääntyneinä Jerusalemin temppeliin päin. Lisäksi temppeli toimi Herran määräämien uhrien ja muun jumalanpalveluksen paikkana ja siellä säilytettiin Mooseksen kautta saatua 10 käskyn lakia. Kulttuurikin kukoisti ja Salomo kirjoitti ja keräsi sananlaskuja.

Profeetat, kuninkaat, heidän syntinsä ja uhka tuhosta

Heti hänen jälkeensä valtakunta kuitenkin jakaantui, Pohjoisvaltioon, Israeliin, jonka pääkaupungiksi tuli Samaria, ja Etelävaltioksi, Juudaksi, jonka pääkaupunkina oli edelleen Jerusalem. Israelin kuningaskunnassa tapahtui jatkuvia vallankaappauksia ja hallitsijadynastoiden vaihdoksia, mutta Juudaa hallitsi Daavidin suku.

Israelin ja Juudan kuninkaat olivat uskossaan hyvin erilaisia. Herra lähetti profeettoja paimentamaan kuninkaita ja kansaa oikeaan suuntaan. Tärkeimpiä näistä olivat Elia ja Elisa. Jotkut harvat kansasta ja kuninkaista seurasivat Herraa kokosydämisesti, mutta suuri osa oli epäjumalanpalvelijoita tai ainakin jakaantunut hengessään Herran ja epäjumalien välillä. Herran viha kohtasi tällaista, samoin kuin karkeaa köyhien riistoa ja rikkaitten rälläystä ja oikeuden väärinkäyttöä. Niinpä hän antoi Israelin valtion sortua Assyrian suurvallan hyökkäyksen alle.

Sitä ennen hän oli lähettänyt kansansa keskuuteen useita sellaisia profeettoja, joiden sanomaa on koottu kirjoihin. He nuhtelivat kansaa vääryyden tekemisestä ja epäjumalanpalveluksesta ja uhkasivat Jumalan tuottamalla tuhollla:

Näin sanoo Herra: Juudan kolmen rikoksen, neljän rikoksen tähden minun päätökseni on peruuttamaton. Koska he ovat hyljänneet Herran lain eivätkä ole pitäneet hänen käskyjensä, vaan heidän valhejumalansa, joiden perässä jo heidän isänsä kulkivat, ovat heidät vietelleet, sentähden minä lähetän tulen Juudaa vastaan, ja se kuluttaa Jerusalemin palatsit.

Näin sanoo Herra: Israelin kolmen rikoksen, neljän rikoksen tähden minun päätökseni on peruuttamaton. Sillä he myyvät hurskaan rahasta ja köyhän kenkäparista, polkevat maan tomuun vaivaisten pään ja vääntävät mutkaiseksi nöyrien tien. Ja poika ja isä käyvät saman naisen pariin häväisten minun pyhän nimeni. He loikovat pantiksi otetuilla vaatteilla jokaisen alttarin ääressä ja juovat sakotettujen viiniä jumalansa huoneessa. (Aamos 2:6-8)

Välillä kansa ja kuningas tekivätkin väliaikaisen parannuksen, mutta yhä uudestaan he lankesivat pois oikealta tieltä. Sen seurauksena Samaria tuhoutui ensin ja kansa vietiin pakkosiirtolaisuuteen. Juudan valtakunta kesti vielä 135 vuotta pidempään. Sen alueella vaikuttivat mm. profeetat Jesaja ja Jeremia, joiden tuhon julistus sai koko maailmaa koskevat lopunajalliset mittasuhteet. Jo Mooseksen kirjoissa mainittu teema, Messias, nousee aiempaa voimakkaammin esiin. Hänestä puhuu esimerkiksi tuttu Jesajan kirjan luku 53.

Hän kasvoi Herran edessä niin kuin vesa, niin kuin juuri kuivasta maasta. Ei ollut hänellä vartta eikä kauneutta; me näimme hänet, mutta ei ollut hänellä muotoa, johon me olisimme mielistyneet. Hän oli ylenkatsottu, ihmisten hylkäämä, kipujen mies ja sairauden tuttava, jota näkemästä kaikki kasvonsa peittivät, halveksittu, jota emme minäkään pitäneet. Mutta totisesti, meidän sairautemme hän kantoi, meidän kipumme hän sälytti päällensä. Me pidimme häntä rangaistuna, Jumalan lyömänä ja vaivaamana, mutta hän on haavoitettu meidän rikkomustemme tähden, runneltu meidän pahain tekojemme tähden. Rangaistus oli hänen päällensä, että meillä rauha olisi, ja hänen haavainsa kautta me olemme paratut. Me vaelsimme kaikki eksyksissä niin kuin lampaat, kukin meistä poikkesi omalle tielleen. Mutta Herra heitti hänen päällensä kaikkien meidän syntivelkamme. (Jes 53:2-6)

Mutta Juudakaan ei kuullut Jeremian julistusta ja siksi babylonialaiset tuhosivat kaupungin vuonna 587 eKr. ja sen väki vietiin pakkosiirtolaisuuteen, Baabelin vankeuteen. Jumala oli vihastunut niin, että hän lopetti väliaikaisesti daavidilaisen kuninkuuden ja hänen ihana temppelinsä tuhottiin. Tätä valitetaan Raamatun Valitusvirsissä.

Paluu pakkosiirtolaisuudesta

Kun kansa oli pakkosiirtolaisuudessa, profeettojen julistuksen sävy alkoi muuttua. Jesajan kirjan ja Hesekielin kirjan loppuosissa Jumala julistaa uutta aikaa ja uutta liittoa, jonka ansiosta kansa pääsisi takaisin omaan maahansa. Sen toteutumisesta kerrotaan Esran ja Nehemian kirjoissa, jotka kuvailevat sitä kuinka kuningas Kyyroksen käskystä ensimmäiset pakkosiirtolaiset palaavat Juudeaan ja aloittavat Jerusalemin muurin ja temppelin rakentamisen.

Persian kuninkaan Kyyroksen ensimmäisenä hallitusvuotena Herra toteutti sanansa, jonka profeetta Jeremia oli julistanut. Hän johdatti Kyyroksen kuuluttamaan kaikkialla valtakunnassaan sekä suullisesti että kirjallisesti: "Näin sanoo Kyyros, Persian kuningas: Herra, taivaan Jumala, on antanut minulle kaikki maan valtakunnat. Hän on nyt käskenyt minun rakentaa itselleen temppelin Juudan Jerusalemiin. Kaikkien teidän, jotka kuulutte hänen kansaansa, tulee lähteä Juudan Jerusalemiin rakentamaan Herran, Israelin Jumalan, temppeliä. Olkoon teidän Jumalanne teidän kanssanne! Herra on Jumala, jonka asuinsija on Jerusalem. (Esra 1:1-3)

Vanhan testamentin loppu

Temppeli rakennetaankin, mutta silti juutalaisten elo Luvatussa maassa ei ole uskonnollisesti, poliittisesti eikä taloudellisesti kummoista. Vanha testamentti loppuu melko sekaviin tunnelmiin, tosin täynnä jonkin uuden odotusta.

Kuulkaa!

Ennen kuin tulee Herran päivä,
suuri ja pelottava,
minä lähetän teille
profeetta Elia.

Hän kääntää isien sydämet lasten puoleen ja lasten sydämet isien puoleen. Silloin en tuomitse maata perikatoon, kun tulen. (Malakia 4:4-6)

Tähän loppuu Vanha testamentti, eli vanhan liiton kirja.

Uusi liitto

Testamentti tarkoittaa tässä yhteydessä liittoa, jonka Herra solmi Mooseksen ja hänen antamansa lain kautta Israelin kansan kanssa. Kuten profeetta Jeremia oli ennustanut, Vanhan testamentin aikana tiedettiin, että uusi, Messiaan mukanaan tuoma liitto oli tulossa:

Katso, päivät tulevat, sanoo Herra, jolloin minä teen Israelin heimon ja Juudan heimon kanssa uuden liiton; en sellaista liittoa kuin se, jonka minä tein heidän isäinsä kanssa silloin, kun minä tartuin heidän käteensä ja vein heidät pois Egyptin maasta, ja jonka liittoni he ovat rikkoneet, vaikka minä olin ottanut heidät omikseni, sanoo Herra. Vaan tämä on se liitto, jonka minä teen Israelin heimon kanssa niiden päivien tultua, sanoo Herra: Minä panen lakini heidän sisimpäänsä ja kirjoitan sen heidän sydämiinsä; ja niin minä olen heidän Jumalansa, ja he ovat minun kansani. Silloin ei enää toinen opeta toistansa eikä veli veljeänsä sanoen: 'Tuntekaa Herra'.

Sillä he kaikki tuntevat minut, pienimmästä suurimpaan, sanoo Herra; sillä minä annan anteeksi heidän rikoksensa enkä enää muista heidän syntejensä. (Jer 31:31-34)

Jeesuksen syntymä, elämä ja kuolema

Tämä alkoi toteutua, kun Jumala lähetti Johannes Kastajan (Malakian kirjan mainitseman uuden Eliaan) valmistamaan tietä Messiaan tulolle. Johannes kastoi Jeesuksen Jordan-joessa. Silloin Pyhä Henki ilmestyi kyyhkysen hahmoisena Jeesuksen päälle ja taivaasta kuului ääni: ”Tämä on minun rakas Poikani, kuulkaa häntä.” Siitä alkoi Jeesuksen julkinen toiminta, vaikka jo hänen syntymänsä oli osoittanut hänen olevan Jumalan Poika. Enkeli oli ilmoittanut tämän jo hänen äidilleen, neitsyt Marialle:

Maria kysyi enkeliltä: "Miten se on mahdollista? Minähän olen koskematon."
 Enkeli vastasi: "Pyhä Henki tulee sinun yllesi, Korkeimman voima peittää sinut varjollaan. Siksi myös lapsi, joka syntyy, on pyhä, ja häntä kutsutaan Jumalan Pojaksi. (Luuk 1:34-35)

Jeesus vaelsi ympäri Galileaa ja Juudeaa, julisti Jumalan valtakunnan olevan lähellä, opetti rakkauden lakia, paransi sairaita ja antoi ihmisille syntejä anteeksi valitsemiensa opetuslasten kanssa. Hänen opetuksensa oli kuitenkin juutalaisten uskonoppineiden mielestä hyvin epäilyttävää, sillä Jeesus teki julistuksellaan ja käytöksellään itsensä Jumalan veroiseksi. Se oli heistä Mooseksen lain vastaista, sillä he eivät uskoneet Jeesuksen olevan Vanhan testamentin ennakoima Messias.

Ennen kuolemaansa Jeesus vietti opetuslastensa kanssa pääsiäisaterian. Sen aikana hän asetti ehtoollisen, jossa hänen opetuslapsensa tulisivat viinin ja leivän kautta osallisiksi hänen ruumiistaan ja verestään ja niissä olevasta syntien anteeksiantamuksesta. Näin hän viittasi olevansa se uhri, johon Jerusalemin temppelin uhrit ja niitä ennen asetettu kultillinen pääsiäislampaan teurastaminen ja syöminen ennakoivat.

Jeesus otettiin kiinni, häntä kuulusteltiin, ruoskittiin ja lopulta ristiinnaulittiin, niin kuin hän itse oli ennakoanut ja sanonut, että se tapahtuisi ihmisten lunastukseksi ja heidän syntiensä sovitukseksi.

Jeesuksen ylösnousemus

Ristiinnaulitsemisen jälkeisenä sunnuntaina jotkut Jeesusta seuranneista naisista menivät hänen haudalleen. He löysivät sen tyhjänä. Enkeli ilmestyi heille ja kertoi Jeesuksen nousseen kuolleista, kuten hän senkin oli ennalta sanonut. Lopulta itse Jeesus ilmestyi heille ylösnousseena. Pian myös Pietari ja muut opetuslapset saivat kohdata Ylösnousseen.

Jeesus käski heitä viemään sanomaa hänestä ja hänessä saatavasta syntien anteeksiantamuksesta kaikille kansoille. Kasteen ja uskon kautta ihmiset saisivat ne omakseen. Opetuslapset saisivat tätä tehtävää varten voimakseen Jumalan Pyhän Hengen, saman Hengen, joka aiemmin oli vain profeettojen ja erityisten kansanjohtajille suotu Jumalan läsnäolo.

Tuo toteutui ensimmäisenä helluntaina, jolloin Pyhä Henki vuodatettiin uskoviin. Joukoittain ihmisiä otti Pietarin ensimmäisen saarnan ansoista kasteen ja syntyi seurakunta. Se lähetti lähetysaarnaajia viemään sanomaa Jeesuksesta ympäri silloista Lähi-Itää ja Eurooppaa.

Näistä lähetysmatkoista, varsinkin Paavali Tarsolaisen tekemistä, kerrotaan evankelista Luukkaan kirjoittamissa Apostolien teoista.

Paavali kirjoitti itsekkin Raamattuun päätyneitä tekstejä, nimittäin kirjeitä eri seurakunnille. Niissä on kerrottu, mikä Raamatussa kuvattujen tapahtumien merkitys on ihmisten jumalasuhteelle. Jeesuksen kuolema on synnit sovittava uhri, joka vaikuttaa sen, että häneen uskovat kuolevat pois entisestä, omien uskonnollisten kykyjen varassa eletystä elämästä. Hänen ylösnousemuksensa vaikuttaa sen, että uskovat saavat uuden elämän Kristuksen yhteydessä ja pääsevät kerran taivaaseen. Vanhan testamentin kuvaamat tapahtumat Israelin kansan ja sen kantaisien elämässä ovat ennakoivia vertauskuvia siitä, kuinka ihmisen Jumala-suhde toteutuu Kristuksen, kasteen ja uskon kautta, Pyhässä Hengessä. Lopulta Kristus palaa takaisin maan päälle, tuomitsemaan elävät ja kuolleet ja toteuttamaan jo Vanhan testamentin profeettojen lupaaman jumalallisen rauhan valtakunnan.

Paavalin kirjeiden lisäksi Uudessa testamentissa on muitakin apostoleitten tai heitä lähellä olleitten henkilöitten kirjoittamia kirjeitä. Myös ne kertovat mitä Israelin kansan vaiheet, Jumalan antama laki ja Jeesuksen elämä, kuolema ja ylösnousemus, sekä kristityn elämä osana seurakuntaa merkitsevät, mitä ne hyödyttävät yksittäistä kristittyä ja seurakuntaa sekä miten seurakuntien elämä tulee järjestää.

Niiden kokonaisuudesta käy ilmi, että Jeesus Kristus on se, jossa Vanhan testamentin keskeiset teemat risteävät ja löytävät täyttymyksensä:

- Hän on luomisen Sana,
- hän on Abrahamille luvattu Siemen, joka ”murskaa käärmeen pään”
- hän on todellinen Joosef,
- hän on vapautus siitä orjuudesta, jota Egypti kuvastaa
- kaste häneen on oikea kulku Kaislameren läpi
- hän on oikea pääsiäislammas
- oikea Mooses
- oikea laki, ei kivitauluihin vaan sydämeen kirjoitettu
- oikea syntiuhri
- se varsinainen temppele, jossa ”Herran nimi asuu”
- oikea ”Herran voideltu”, josta Daavid on vertauskuva
- oikea profeetta, joka puhuu Herran sanaa
- hänen ylösnousemuksensa mahdollistaa Vanhassa testamentissa mainitun yleisen ylösnousemuksen

Raamatun päättää Ilmestyskirja. Se on hyvin vaikeatulkintainen ennustus siitä, mitä lopun aikoina tapahtuu. Se päättyy kuvaukseen uudesta luomisesta. Silloin korjataan se tuho ja vaurio, minkä 1 Mooseksen kirjassa kuvattu syntiinlankeemus aiheutti ihmisten jumalasuhteelle ja sitä kautta myös suhteelle kanssaihmiseen ja koko luomakuntaan. Jumala on lopulta se joka hän on, Alku ja Loppu, Pojan ja Pyhän Hengen kanssa. Silloin ihminenkin löytää kaipauksensa täyttymyksen.

(Tällainen Raamatun läpijuoksu ei ole kovin järkevää. Siksi aloitamme ensi kerralla Markuksen evankeliumin perusteellisen käsittelyn).